

SOSYAL BİLGİLER 6

İLK TÜRK DEVLETLERİ KÜLTÜR VE MEDENİYET

- Türklerin ilk anayurdu **Orta Asya** yani **Türkistan**'dır.
- **Türkistan Türklerin yaşadığı ülke** anlamına gelmektedir.

- Orta Asya **sert karasal iklimin** yaşandığı, geniş **bozkırların** olduğu bir coğrafyadır. Coğrafyanın özellikleri **bozkır kültürünün** gelişmesine neden olmuştur.

- Türklerin sosyal ve ekonomik yapısı da **bozkır kültürüne** göre şekillenmiştir. Dolayısıyla burada yaşayan Türk toplulukları **konargöçer (göçebe) bir yaşam** sürmüşlerdir.

- Türkler **atı ilk evcilleştiren** milletlerden birisidir. Bu sayede çok geniş alanlara yayılma imkânı bulmuşlardır.
- Bunun yanında **dokumacılık, madencilik ve tarımla** da uğraşmışlardır.

- **Konargöçer hayat şartlarından dolayı çadırlarda yaşayan** Türklerin, en önemli geçim kaynağı **hayvancılıktır**. En çok at, sığır ve koyun yetiştirmişlerdir.

- Konargöçerlik, **coğrafi ve ekonomik şartlara bağlı olarak mevsimlere göre yer değiştirmedir**.

- Devlet yönetiminde **ikili sistem** kullanılmıştır. Amaç toprakları iki yönetim bölümüne ayırıp geniş **ülkeyi daha kolay yönetmektir.**
- Doğu idaresinin başında hakan bulunurken batıda da hanedanın bir üyesi bulunmaktadır. **İkili sistemin olumsuz yanı devletin kısa sürede yıkılmasına** neden olmasındır.

- Türklerde askerlik her zaman önemli olmuş, askerlik bir meslek olarak görülmemiş, **ordu-millet** anlayışıyla hareket edilmiştir. Ordu **onlu sisteme** göre teşkilatlanmış olup çoğu **atlı birliklerden** meydana gelmiştir.

- **Sözlü edebiyat** gelişmiştir. Yaşam biçimlerini anlatan **sav**lar (**atasözü**), ölenler için söylenen **sag**ular (**ağıt**), **koşuk** denilen **şiiirler** ve meşhur destanları vardır.
- **Destanlar** eski zamanlarda toplumların başından geçen olayların abartılı bir şekilde anlatıldığı edebi eserlerdir.

Destanlar

Oğuz Kağan Destanı–Asya Hun

Ergenekon Destanı-Köktürk

Bozkurt Destanı –Köktürk

Türeyiş Destanı –Uygurlar

Göç Destanı – Uygurlar

- Türkler arasında "**Gök Tanrı inancı**" yaygındı. Gök Tanrı inancı **tek tanrılı** bir inanç sistemiydi.

- Orta Asya'da Türkler **ölümden sonra hayatın devam ettiğine** inanır, bundan dolayı ölen kişi kıymetli eşyalarıyla beraber "**kurgan**" adı verilen mezarlara gömülürdü.

- Ölen kişinin arkasından "**yuğ**" adı verilen **cenaze töreni** yapılırdı.
- Mezarların etrafına ölen kişinin **öldürdüğü düşman sayısı** kadar "**balbal**" dikilirdi.

- **Töre** ile kişi hak ve topluluk menfaatlerinin çatışmasını önleyerek, **toplum düzenini sağlayabilmek**, hükümdarda yüksek yönetici kabiliyeti isteyen bir durumdu.

- Hükümdarlar, ülkeyi **töre** denilen **yazısız hukuk kurallarına** göre yönetirlerdi.
- Devlet yapısında **hukukun üstünlüğü** hâkimdi.
- Hukuk kuralları ilk kez **Uygurlar Dönemi'nde yazılı hâle getirildi.**

- İlk Türklerde hükümdarlar “**han, hakan, kağan** vb.” unvanlarını kullanırlardı.
- Hakanlar, devleti **yönetme yetkisini Tanrı’dan aldıklarına** inanırlardı, buna da **Kut anlayışı** denirdi.

- Önemli meseleler **kurultay**’da (kengeş, toy) görüşülür, son sözü hakan söylerdi.
- Kurultay bir **danışma meclisiydi**.

- **Hatun**, Hakan'ın eşi olup devlet **yönetiminde söz sahibiydi**. Kurultayda Hakan'ın yanında oturur, Hakan olmadığı zaman **kurultaya başkanlık** ederdi.

- Türklerde toplumun en küçük parçası **aile** idi.
- Aileler birleşip **boyları**, boylar birleşip **budunu** (kavim), budunlar birleşip **devleti** meydana getirirdi.

